

szin nép, amely most fejlődik ki a parasztságból és pásztorságból, a kispolgári réteget csak most kristályosítja ki magából és első képviselői: az új iskolák nevelte intellektuelek és félintellektuelek most lépnek legényeikbe és a politikai életbe. És a fiatal zsidóság az új gazdasági viszonyok, új iskolák és cionista agitáció hatása alatt nagyon gyorsan kezdi megváltoztatni orientációját. A nacionalizmus azonban kezdi megynerni a lakosság szegény, dolgozó rétegét...

TAMÁSI ÁRON: JÉGTÖRŐ MÁTYÁS (Erdélyi Szépmíves Céh)

Jégtörő Mátyás nem hőse a regénynek. Jégtörő Mátyás csak a* regény legutolsó oldalán születik meg s jelenti be róla az író, hogy „egy másik kedvező alkalommal” mondja el életét. Az előttünk fekvő regény csak annyi, hogy e Jégtörő Mátyásba milyen átalakulás után költözik be léleként az a szellem (Tamási szavai), aki számos alakban (bolha, pók, méh, szarka, sas, gólya, bagoly, róka stb.) mesterkedik a fiatal házások és hozzátartozóik körül. E regénnyé oldott mese így csupa prekapitalisztikus képzet és mágikus bonyodalom boszorkánnyal, lidérccel, ördöggel, ám korántsem valami prehisztorikus vagy akárcsak prekapitalisztikus környezetben, hanem gyaníthatólag ma, valami székely faluban. Az az irodalom, amely spiritualizmusával más, falutól idegen írók kezében a tartalmi és szerkesztési szürrealizmusokba csap, Tamásinál így lesz valami minő samanisztikus népiesség, mely a népi ember életének kis és nagy összefüggéseiből kifüstöli a valóság erőinek játékát és helyébe a varázslatok és bűvöletek tartalmi szürrealizmusát teszi, midlalt minden népi figura egy-egy mithosz hordozó vagy legalább is félig valami természetfölötti lény. Nagyon megható ez a transcendentális rejtekekbe horgonyzott népszerűtet, viszont a népről is, meg a népnek is, édes-keveset mond s ha mond is, csak egy egyénien tulajtszott költészet mondanivalóját, mélynek minden — tagadhatatlan — bája, kedélye idilli elandqlitás csupán s nem ama valódi költői mondanivaló, mély élesebbé teszi a szemet s tartalmasabbá a szívet. Tamásitól annak a konkrét falunak és székelynek a művészi megformálását várjuk, akit állítólag se a város, se a tudomány nem ismer, nem pedig ezt a Tamási-féle patent nyomán készült duplafedelű székely királyfi és székely óriás herbáriumot, amit ő oly szorgalmasan ont némi hiúságok és legendák legyezgetésére. „Nem ismerik a székely falut, nem ismerik a népet” — dobolja itt is egy egész nemzedék s amikor e nemzedék gyökérről fakadt írója tollat vesz kezébe, csak a székelyföldi vénasszonyok babonáiban látja a műformálásra kínákozó anyagot!? Az a rész, amit bemutatunk újból csak Tamási játékos-mókás (hamis!) székely világát illusztrálja s nem azt valódit, amiért fáj és fájhat is a szíve. (G. G.)

...már sokan ott ültek a hosszú tőkén s nem tudtam felgondolni, hogy mire csődülhettek ide. Egyrészüket nem is láttam soha, de nyilván nem lehettek rossz emberek, ha már ehhez a háztájhoz jöttek. Mátyás az egyik szélén ült a sornak, Márta pedig a másikon. Csak egy ember volt, aki nagyurasan és megbecsüléssel karosszéket kapott s a többitől különválva egy kicsit, azon üldögélt.

Ez pedig Sári néni volt.

A szót Márta vitte egy darabig s arról beszélt, hogy az emberiség élete mennyivel szebb és gyümölcsösebb volna, ha mindenki csak jót akarna a másíknak.

— Hát kínáld meg mézzel őket! — jegyezte meg Mózsi bácsi.

Ezen az emberek nevettek, de nem tudtam kitalálni, hogy miért. Az elkövetkező történet azonban nagyon okosan megmutatta, amit én magamtól nem tudtam kitalálni. Nem sok idő múlva ugyanis három ember ereszkedett be a kapun.

— No, itt a bíróság! — szólott egy hang.

— S gyalog jöttek! — fűzte hozzá Mózsi bácsi.

Már a fogadásnál kivettem, hogy az egyik a bíró volt, a másik a kisbíró, a harmadik pedig, hogy hárman legyenek.

— No, Mátvás! — mondta a bíró — hát hol vannak azok a kérdéses méhek?

— Csak itt, a diófa megett.

Mózsai bácsi ismét belé szólt:

— Miért nem fogadtál szekeret, Mátvás, hogy a bíróságot oda lehesen szállítani?

Ahogy csak tudtam, csörögni kezdtem erre én is, hogy csatlakozom az öreg szavaihoz. Észre is vették az emberek a szavazatomat, sőt mindnyájan velem kezdtek bajlódni. Márta azonban bátran megvédelmezett, mert azt mondotta, hogy a méneket elvihetik, de a szarkát emberfiának nem adja oda.

— Erek a kérdéses méhek? — kérdezte ismét a helyszínen a bíró.

— Ezek — felelte Mátvás.

A bíró a kasokat mind megolvasta az ujjával s a végén azt mondta:

— Tizenkettő.

Amikor látta, hogy senki sem tesz ellenvetést, sorbaállította az igénylőket is, azokat szintén megolvasta és így szólt:

— Tizenhárom.

— A tizenharmadiknak a szarkát adjuk, — mondta a kisbíró, mire én is elvesztettem a türelmemet és egy jó célzással pontosan a feje tetejére feleltem a bölcsnek. Nagyon kacagtak, hogy ennyire összevágott a dolog, csupán a bírót nem lehetett kizökkeníteni a törvénytevéseből.

— Neked hány család méhet eresztett el? — kérdezte az első igénylőtől.

— Nekem három — felelte az.

— Megüsmernéd-e, hogy melyek voltak azok?

— Hát hogyné! — szólt belé Mózsai bácsi, — a farka mindegyiknek le van vágva!

A bírót még ez sem térítette ki az utjából, mert hasonló módon a következőhöz fordult, s utána a többi is kérdés alá fogta. Kinek kettő, kinek három családja veszett el s csak abban voltak mindnyájan egyformák, hogy a méheiket nem voltak hajlamosak megismerni.

— Egyszóval—számította a bíró, — a tizenhárom igénylő mindösszesen harminckét családot követel.

— Annyit!

Egyszerre nagy lett a csend, de nagyobb is lehetett volna, hogy a bajt valahogy utólréje. Hanem a bíró mégis utat keresett mindenképpen. Vizsgálódott sokáig, majd azt a határozatot hozta, hogy legalább menjének el innét és ne lássák, hogy a harminckettőre csak tizenkettő a készlet. Ez helyesnek is tetszett mindenki előtt s így ismét a ház elé vonultak. Ott megszállták hosszan a tókékat és várakozva ültek. A nagy szűkségben még a biblia is eszébe jutott az egyiknek, mert azt mondotta, hogy bezzeg, most jó volna ha élne Jézus, aki megsziporította volt az őt kényeret.

— Döntsön a bíróság! — sürgették egyre.

Végre oda is állott az emberek elé a bíró.

— Amit itélünk, belényugszik-e mindenki abba? — kérdezte.

— Belé! — kiáltották.

Félrevonultak tehát hárman és tanácskozni kezdtek. De nekik is könnyebb lett volna öt tojáson kotlani, mint ezen az egyen.

Végre mégis kiköltötték valahogy az igazság fiát és visszatértek. A bíró pedig odaállt az emberek elé és így szólt:

— Azt tekintettük, hogy harminckét családot tizenkettőből nem lehet adni. Azt tekintettük, hogy senkik igénylő nem hajlamos arra, hogy a saját méheket megismerje. Ennek folytán ítéletet hoztunk, hogy a jelenvaló tizenhárom vesztes olvassa meg és számolja meg az összes méheket, amelyek a tizenkét családban vannak; azután pedig osszák el egymás között, mint jó testvérek, hogy mindenkinek egyforma számban jusson. Ez tiszta dolog lesz s ámen.

Még a csend is meglepődött az ítéletre s nem tudott neszhez jutni.

— Hát azokat, hogy számoljuk meg, nem mondaná meg? — bugygyant fel végre egy panaszos hang.

— Mint a juhokat, amikor kijönnek a kosárból! — szólott Móesi bácsi.

— Még meg is lehet számítani őket! — állott fel egy vesztes, mire a többi is felkelt egymásután. Némelyek nevettek, mások szóbeszédvel voltak, de senki sem akadt, aki nekiszánkozott volna, hogy megoldassa a méheket. Lassanként el is oszladoztak s csak a háziak maradtak,

KOVÁCS IMRE: HULLÓ MAGYARORSZÁG....

(Válasz, 1935, 7.-8. sz. Budapest)

Az a magyar értelmiségi nemzedék, mely közel egy esztendővel ezelőtt a reformok biztos reményében oly' határozottan hajlott a hivatalos Magyarország felé, rövid pár hónap alatt nem csak kiábrándult reményeiből, hanem egyenesen kétségbeesett. Sötét, reménytelen rajzuk a magyar parasztság, a magyar nép helyzetéről már nem fájó-panaszos részletmegállapítás csupán, hanem — hogy az Ő kifejezésükkel éljünk — egy „néphálál” kivizionálása a valóságból. Kétségtelenül hűlezzük a „néphálál”-hangulat egy sajátos, a saját maga gondolkodása zsákuccájába került „értelmiségi” réteg halálhangulata, a mai magyar valóságról adott rajzuk azonban ezáltal a legkevésbé sem veszít őszinteségéből.

Vasárnap este 8 óra van. Magam elé meredve állok az Erzsébet-híd pesti lábánál... Körülöttem él Budapest. A dunaparti korzón megelégedett emberek tömege hullámszik, a kávéházak terraszán vidáman vacsoráznak Budapest jómódú polgárai, olykor a jazz ritmikus csörömpölésének foszlányait hallani, odébb vibráló transzparensok hívják az embereket a bárók földalatti világába és a Dunán most siklik el mellettem a kivilágított luxushajó, fedélzetén táncoló párok önfeledt ölelkezésével. Budapest él, mulat, szórakozik, olyan lázas mohósággal, mintha utolsó óráit élné. Az emberek nem törődnek semmivel, nem érdekli őket az élet, a világ, a holnap, csak a; ma, a ma varázslatos mámore; kihasználni minden percet, mert holnap talán már nem lehet. Bomló, széteső, haldokló társadalmak utolsó őrült rángatódzása ez, de ők még nem érzik, nem látják a holnap közeledő tragédiáját. Pedig két héttel ezelőtt, pünkösd: első napján délután három órakor Tápiósülynél a Tápió-partján fehérbe öltözött „Szent Lélektől megszállt” szektás magyar parasztok ereszkedtek térdre és széttárt karral a megfeszített Krisztusra emlékezve „új nyelveken szólva” sokáig imádkoztak hangosan, majd beleméritkeztek a Tápió hullámaiba, mint jelképes sírba és abból bűneiktől megtisztulva jöttek ki. Utána hozsánnára vonultak vissza házaikba, hogy nyugodtan várják a világ végének közeledtét,